

2 ESO Música

Alfons Rovira

Octubre 2016

Contents

Prefaci	8
Unitat Didàctica 1	9
0. Introducció	9
1. Escriptura del so	9
Característiques del so	9

2. La interpretació expressiva	10
3. Al·leluia, de Georg Friedrich Händel	10
4. La música i la tecnologia	10
5. Analitzar els llenguatges per a representar sons	11
Unitat Didàctica 2: Guardar el so	12
0. Introducció	12
Cronologia	12
1. Grabar la nostra música	12
Aspectes tècnics	12
Qualitat en la interpretació	13
2. Improvisar i grabar	13
3. Potato head blues, de Louis Armstrong	14
4. Estudis de gravació del segle XXI	14
Seqüenciadors	14
Treballar amb un seqüenciador	14
Compondre en línia	15

5. Dissenyar un estudi de grabació	15
Unitat Didàctica 3: La música i els mitjans	16
0. Introducció	16
1. La música i la publicitat	16
Conceptes	17
El compàs	17
2. Sintonies i bandes sonores	17
Dansa. Els vals	17
3. El vals de les flors, de Piotr Ílitx Txaikovki	18
4. Música i mitjans de comunicació	18
Funcions dels mitjans	18
La música en els mitjans	19
5. Escriure una crítica musical	19
Unitat Didàctica 4: Música clàssica	20
0. Introducció	20

1. L'expressivitat clàssica	21
2. El compositor i la partitura	22
3. Guia d'orquestra de B. Britten	22
4. Partitures al vol	23
5. L'auditori	24
6. Famílies d'instruments	24
Unitat Didàctica 5: Música Moderna	25
0. Introducció	25
1. Jazz	25
A. La improvisació	26
B. Lligadura i Punt	27
2. Els intruments i els recursos expressius en el pop i el rock	28
Les síncopes	28
Els intervals en l'elaboració d'arranjaments	29
3. My baby likes to be-bop, d'E. Fitzgerald	29
4. Editors d'àudio	30

Unitat 6: Música tradicional	31
1. La diversitat de la tradició	32
L'anacrusi	32
2. La música tradicional com a font d'inspiració	33
Signes de prolongació sobre fraccions	33
3. Canción, de Manuel de Falla	34
4. Música a la carta	34
 Unitat 9: Textures musicals	 34
0. Introducció	34
1. Solidesa de la textura	35
2. Cap a la polifonia	35
3. El so gravat	35
3.1. Formats d'àudio digital	35
3. Polifonia	36
4. Les habaneres	36

Unitat 10: Música en directe	36
1. El macroconcert de rock	36
Construcció d'acords	37
2. Un recital: el lied	37
3. Ich grolle nicht, de Robert Schumann	37
4. La música en Internet	37
Drets de la música	37
Descarregar o escoltar	38
5. Elaborar un cartell publicitari	38
Unitat 11: Agrupacions i veus	39
0. Introducció	39
1. La sonoritat cambrística i orquestal	39
Estructures melòdiques	40
2. Tipus de veu	40
3. Eine Kleine Nachtmusik, de W.A. Mozart	41
4. Fonts d'informació musical	41

Els trucs de la xarxa	41
5. Disenyar el programa d'un concert	41
Unitat 12: Música i sorol	42
0. Introducció	42
1. El soroll com a música	42
2. La sonoritat de la música	43
3. Lágrima, de Francesc Tàrraga	43
4. Compartir idees	43
5. L'aparell auditiu	43

Prefaci

Aquest document ha estat produït per tal de facilitar l'estudi de l'assignatura de música de 2n d'ESO. Consta de recopilació d'una d'informació per tal de memoritzar millor el temari.

Figure 1:

Aquesta obra està subjecta a una llicència de Reconeixement 4.0 Internacional de Creative Commons

Unitat Didàctica 1

0. Introducció

Notació: Codi que permet representar la música en un paper. Segle X.

Fonografia: Grabació i reproducció mecànica d'un so. Segle XX.

1. Escriptura del so

Les cultures musicals de la majoria de països del món són **àgrafes**, és a dir, no escriuen els sons musicals sobre el paper.

La **notación musical** és el resultat del procés que es va prolongar durant un cinc segles, del X al XV. La notació fa possible interpretar i analitzar obres compostes fa segles.

Característiques del so

El **so** és una vibració que es transmet a través de l'aire en forma d'ona.

El so musical es caracteritza per quatre **paràmetres** i una sèrie de **qualitats** pròpies de cada un.

Paràmetres	Qualitats
Altura	Agut o greu
Durada	Llarg o curt
Intensitat	Fort o suau
Timbre	So característic de l'instrument

2. La interpretació expressiva

En la interpretació sempre hi ha alguna cosa nova o imprevista.

Les **progressions melòdiques** són tècniques de construcció motiviques que consisteixen en prendre un model de més d'un element (melòdic o melòdic-harmònic) i repetir-lo pujant i baixant certs intervals.

3. Al·leluia, de Georg Friederich Händel

4. La música i la tecnologia

La relació entre música i tecnologia no és un fet recent.

Després de l'arribada de la tecnologia digital, els recursos que s'han posat al servei de la música són molt nombrosos:

- **Generadors de sons:** sintetitzadors.
- **Processadors d'audio:** software.
- **Grabadors:** dispositius per capturar el so.
- **Reproductors de so:** dispositius per reproduir el so.

5. Analitzar els llenguatges per a representar sons

Les **partitures** són representacions gràfiques de la música.

Proporcionen informació sobre:

- Els **sons** que componen una determinada peça,
- Les **qualitats** d'aquests sons,
- Deixen **pautes** per interpretar-la.

Unitat Didàctica 2: Guardar el so

0. Introducció

Cronologia

1877 - Fonògraf: Tomas Alba Edison

1887 - Gramòfon: Emile Berliner

1920 - Amplificació elèctrica i el micròfon

1945 - Long Play, disc de vinil

1958 - Grabacions estereofòniques

1963 - Cassetts

1982 - Grabacions digitals, CD

1. Grabar la nostra música

Aspectes tècnics

- Lloc: millor que no s'hi haja soroll.

- Amortiguar el so amb cortines en 3 parets, grabar el so el el costat no amortiguat.
- Situar prop l'aparell enregistrator, però que no es senta el fregament dels dits.

Qualitat en la interpretació

Cal tenir en compte:

- **Pulsació:** aconseguir regularitat.
- **Tempo:** velocitat.
- **Ritme:** distintes durades que es donen.

2. Improvisar i grabar

La improvisació és la base de molts estils musicals del passat i del present.

Improvisar és inventar la música sobre la marxa, alhora que s'interpreta.

La improvisació és una cosa **efímera**, és a dir, fugaç i difícil de reproduir, grabar-la ens pot ser de gran utilitat.

3. Potato head blues, de Louis Armstrong

1927 - Exemple del *jazz* anomenat estil **dixeland** en què, a partir d'una estructura bàsica de 32 compassos, cada un dels intèrprets improvisa creant una textura molt rítmica i festiva.

4. Estudis de gravació del segle XXI

Seqüenciadors

Un **seqüenciador** és un programa informàtic amb què un únic compositor-intèrpret pot crear, grabar, reproduir i editar una peça musical.

És possible bravar sons sense tocar cap instrument ni cantar. Cal combinar els **samples**, *mostres sonores* que consisteixen en fragments rítmics, melòdics o harmònics ja preparats per fer-los servir en qualsevol gravació.

Treballar amb un seqüenciador

- **Grabar:** El músic enregistra cada instrument en una **pista**.
- **Editar:** Modificació de la pista.

- **Mesclar:** Pistes agrupades en una única audició final. Ajustar el volum, l'equalització (igualar sonoritats dels instruments), el panoràmic (per a determinar què s'escoltarà pel canal dret i esquerre), agregar efectes sonors, etc.

Compondre en línia

Crear música a través d'internet.

5. Dissenyar un estudi de grabació

Un **estudi de grabació** és una instal·lació dissenyada perquè es pugui fer-hi tota mena de grabacions de so.

Requereix unes condicions acústiques especials:

- Aïllament acústic
- Espai
- Material tècnic
- Ventilació

Unitat Didàctica 3: La música i els mitjans

0. Introducció

1906 - **Ràdio**: Va començar la transmissió sense restriccions de la música.

1956 - **Televisió**: Ha utilitzat la música en els seus programes des del principi.

1990 - **Internet**: Generalització de la música al mercat domèstic.

1. La música i la publicitat

Des de l'inici de les emissions es fa servir la música en sintonies d'obertura i tancament de programes, falques, fons musicals i publicitaris.

La publicitat utilitza la música amb aquesta intencionalitat:

- **Música pop i rock**: Anuncis adreçats al mercat juvenil.
- **Èxits del passat**: Productes per als adults.
- **Música clàssica**: Artícles de luxe.
- **Música jazz**: Per donar sensació de modernitat.

Conceptes

Sintonia: Música a l'inici o al final d'un programa de ràdio o televisió i que l'identifica entre els demés.

Jingles: Melodies compostes per als anuncis publicitaris.

Eslògan: Titular de l'anunci, frase breu i en llenguatge viu i directe que tracta de resumir el missatge d'una manera que impacte l'espectador.

El compàs

Compàs: Divisió regular del temps musical mitjançant l'alternança de pulsacions accentuades i no accentuades.

Pulsació: Accentuació d'un temps en un compàs, normalment el primer. En un compàs, la primera pulsació o temps, s'anomena **temps fort**, totes les demés d'anomenen **temps dèbils**.

2. Sintonies i bandes sonores

Dansa. Els vals

El **vals** és una dansa que utilitza el compàs de **3/4** com a característica essencial.

3. El vals de les flors, de Piotr Ílitx Txaikovki

El vals de les flors pertany al primer dels dos actes del popular ballet *El trencanous*.

4. Música i mitjans de comunicació

Funcions dels mitjans

- Informar
- Entretindre
- Educar
- Formar opinió

La música en els mitjans

Segons els tipus d'esdeveniments, la música té una funció en un context determinat.

Tipus d'esdeveniments	Funció	Context
No musicables	Referencial	Notícies
Musicalitzats	Funcional	Ambientació Ràdio - TV
Musicals divulgatius	Forma part d'un programa	Actuacions Ràdio - TV
Musicals integrats	És el tema del programa	Radio - TV musicals

5. Escriure una crítica musical

La **crítica** és un tipus de redacció en què l'autor *expressa la seua opinió*, és a dir, fa una *valoració personal* sobre una manifestació artística (una exposició, una pel·lícula de cine, un concert, una estrena teatral...). Solen ser escrites per professionals en cada una de les arts.

Unitat Didàctica 4: Música clàssica

0. Introducció

L'orquestra com a conjunt permanent s'estableix a partir del segle XVIII.

L'orquestra moderna agrupa els instruments per famílies o seccions. Aquestes seccions són quatre:

- Corda: fregada i percutida.
- Vent: de fusta i de metall.
- Percusió

1. L'expressivitat clàssica

La diferència entre un bon i un mal intèrpret també es pot apreciar en la capacitat que té per distingir **matissos** d'intensitat entre els passatges d'una obra.

Utilitzem els **matissos** per mostra la **intensitat** dels sons.

El matis s'escriu davall el pentagrama i s'indica utilitzant termes italians. Quan es pretén que la intensitat canvie de forma gradual, s'indica mitjançant els reguladors.

- **Crescendo**: augmenta la intensitat.
- **Diminuendo**: disminueix la intensitat.
- **Doble regulador**: varia gradualment.

Matisos principals:

- **Fortíssimo**
- **Forte**
- **Mezzoforte**
- **Piano**
- **Pianísimo**

2. El compositor i la partitura

El **compositor** és la figura centra, és l'autor o creador de la música, i es serveix de l'escriptura per assenyalar, tan exactament com li és possible cada detall de l'obra.

L'**intèrpret** s'ha d'ajustar, tant com puga, a les instruccions del compositor expressades per mitjà de la partitura.

3. Guia d'orquestra de B. Britten

4. Partitures al vol

Antigament, el procés de transcripció costava molt. Mentre arribaven les partitures calia fer xicotets fragments anomenats **particel·les**.

Un **editor de partitures** permet escriure música. Una vegada creada es poden realitzar tota mena de funcions d'edició, visualització, reproducció i impressió, així com generar formats compatibles amb altres programes.

Es poden publicar en una pàgina **web** o en un **blog**.

També, la partitura pot haver estat **creada col·lectivament** per un grup de persones.

A **internet** es poden trobar partitures de molts tipus, des d'una tablatura de guitarra a una obra simfònica.

5. L'auditori

Un **auditori** és un espai destinat a celebrar-hi concerts, recitals, conferències, col·loquis o altres actes, dirigits al públic.

6. Famílies d'instruments

1. **Instruments de corda:** Grup més nombrós. Es produeix el so al fregar la corda amb un arc, a excepció de l'arpa i la guitarra.
2. **Instrumentes de vent:** Es produeix en posar en vibració una columna d'aire a l'interior d'un tub, mitjançant forats que es tapen amb els dits.
3. **Instruments de percussió:** Es divideixen en dos grups. *Instruments de so determinat* (xilòfon o timbal), que poden ser afinats o *instruments de so indeterminat* els quals no fan cap nota.

Unitat Didàctica 5: Música Moderna

0. Introducció

Anomenem **música moderna** a una gamma molt àmplia d'estils musicals, enbllogats en l'expressió **música popular urbana**.

Va sorgir al segle XX, creada per músics professionals en un medi urbà, vinculada a gravacions discogràfiques i difosa a través dels mitjans de comunicació.

1. Jazz

Nascut a la primeria del segle XX als EEUU, és le producte de la barreja de dues cultures musicals molt diferents, l' **europea** i l' **africana** .

A. La improvisació

El jazz es basa en la improvisació i no en l'obra escrita; el músic de jazz crea en el moment en què actua.

Habitualment els jazzistes improvisen seguint l'esquema harmònic de cançons populars o de temes propis especialment indicats per a la improvisació, anomenats **standards**.

En l'origen del jazz trobem formes com:

- Blues
- Esperitual
- Ragtime

Al llarg del segle XX:

- Dixieland
- Swing
- Be bop
- Free-Jazz
- Jazz-Fusió

B. Lligadura i Punt

Tant la lligadura com el punt són signes de prolongació.

La **lligadura** uneix dues notes del mateix nom i so, i suma la durada de totes dues. Dues negres lligades equivalen a una blanca.

La nota amb un **punt** equival a la mateixa nota lligada a una altra amb la meitat de durada.

2. Els intrumens i els recursos expressius en el pop i el rock

Tant el pop com el rock són el resultat d'una barreja. Però tots dos tenen una cosa en comú: servir de via d'expressió de les actituds i els valors juvenils, i estar vinculats als mitjans de comunicació.

Instrumentació: ambdós es fonamenten en el so que proporcionen, com a base dues guitarres elèctriques (rítmica i solista), un baix elèctric i una bateria. A aquesta instrumentació s'afegixen teclats, segons els desitjos de cada intèrpret.

Electrificació: dels instruments i de la veu, a través del micròfon, és una característica destacada en aquesta música.

Les síncopes

Amb les **síncopes** queden assenyalades les parts i fraccions rítmicament dèbils, i menys les fortes, fet que produeix un canvi en l'accent regular del compàs.

L'escriptura de les **síncopes** requereix l'ús de lligadures i punts que sumen no parts senceres, sinó fraccions, per això la lectura demana certa pràctica.

Els intervals en l'elaboració d'arranjaments

S'anomena **interval** la distància entre dues notes. Els intervals es numeren segons el nombre de notes intermèdies que els separen; així, parlem d'interval de segona, tercera, quarta, quinta, etc.

Una tècnica molt habitual és l'interval de quinta, el qual rep el nom de **bordó**. Els bordons són útils per organitzar arranjaments.

3. My baby likes to be-bop, d'E. Fitzgerald

Scat singing és el nom de la tècnica que els cantants feien servir per a imitar amb la veu el so d'instruments.

4. Editors d'audio

L'enregistrament musical és un procés que consta de tres fases:

1. **Grabació i producció:** s'enregistren pistes dels diferents instruments i es corregixen els possibles errors.
2. **Mescla:** s'unifiquen les diferents pistes per buscar un resultat equilibrat en una única pista final.
3. **Masterització:** s'optimitza la qualitat del so per tal que aquest so siga la millor en qualsevol del suports i canals de difusió en què es vulga reproduir.

Un editor d'audio és un programa informàtic que permet gravar, editar, reproduir i processar àudio d'una manera professional. Am aquesta eina es pot:

- Gravar, importar i extraure sons de distintes fonts.
- Editar i mesclar distintes pistes.
- Masteritzar la gravació per a la seua disposició final en un format i un suport determinats.

Unitat 6: Música tradicional

Es tracta d'una música de **tradició oral**, no es conserva ni es transmet mitjançant l'escriptura.
És **anònima**, composta per aportacions d'un col·lectiu determinat.

1. La diversitat de la tradició

La major part de les cançons tradicionals estan relacionades amb les estacions anuals i les seues festes, amb els costums, les celebracions i les activitats quotidianes de la població rural.

Entre les més freqüents hi ha:

- Cançons de treball
- Romanços narratius
- Cançons de bressol
- Cançons de nocces
- Cançons amoroses
- Cançons religioses

L'anacrusi

L'**anacrussi** es produïx quan la música comença abans de la primera pulsació del primer compàs. No es considera necessari completar el compàs amb silenci.

2. La música tradicional com a font d'inspiració

La música tradicional ha sigut unafont d'inspiració per a la música classica. Entre la darrerria del segle XIX i el començament del segle XX l'escola de composició anomenada **nacionalista** predominava en molts països d'Europa.

Hui dia, molt músics s'esforcen a renovar la tradició i adaptar-la al present, utilitzant instruments i tècniques actuals, d'això se'n diu **música folk**.

Signes de prolongació sobre fraccions

Els signes de prolongació són la **ligadura** i el **punt**.

3. Canción, de Manuel de Falla

4. Música a la carta

- Ràdio en línia: escoltar la ràdio en directe per internet.
- Streaming: escoltar sense necessitat de baixar l'arxiu.
- Llistes de reproducció: establir una ruta de reproducció d'arxius.

Unitat 9: Textures musicals

0. Introducció

Textura: qualitat del so.

Tipus de textura:

- **Monofonia:** una única línia melòdica, es produeix quan s'escolta la música una única vegada.
- **Homofonia:** diverses línies melòdiques que funcionen com una de sola.
- **Polifonia:** es dona quan diverses línies melòdiques evolucionen amb una alg gra d'independència.

1. Solidesa de la textura

Monofonia: melodies paral·leles.

2. Cap a la polifonia

Cant gregorià, cànon.

Instruments polifònics: guitarra, piano. Instruments monofònics: clarinet, flauta.

3. El so gravat

El fonògraf d'Edison fou inventat l'any 1877.

3.1. Formats d'audio digital

- **Formats sense comprimir:** ofereixen els millors estàndards de qualitats sonores. Els més populars són: WAV, FLAC, AIFF.
- **Formats comprimits:** rebaixen el so ajustant-se a la qualitat sonora de l'oïda humana. Els més populars són MP3 i OGG (programari lliure), WMA (Windows Media Audio) i RM (Real Audio).
- **formats descriptius.** Formats: MIDI.

3. Polifonia

La **polifonia** és el conjunt de sons simultanis independents entre si, que s'uneixen per formar un tot harmònic.

4. Les habaneres

Unitat 10: Música en directe

1. El macroconcert de rock

Els grans concerts de rock tenen lloc a **espais oberts** amb capacitat per a collir un públic nombrós. Així ha d'estar prevista la presència de metges i ambulàncies, policia, protecció civil, bombers per cobrir qualsevol contingència.

El material de **so** i **il·luminació** ha d'arribar amb prou anticipació per muntar-ho.

L'espectacle requereix tècnics especialitzats en llum, so, vídeo, muntatge de l'escenari i professionals que monitoritzen tots els elements de l'actuació.

L'**accés públic** al recinte es fa en estricte ordre per evitar allaus.

Construcció d'acords

Un **acord** és un grup de tres o més notes que sonen de forma simultània. L'ús bàsic dels acords és l'acompanyament de melodies.

L'**armonia** és la disciplina que estableix com es formen els acords i com enllaçar-los correctament entre si.

Exemple: do + mi + sol

2. Un recital: el lied

Lied significa cançó. S'escriu per a **veu** i **piano**. Per a un grup reduït d'oients.

3. Ich grolle nicht, de Robert Schumann

4. La música en Internet

Drets de la música

- Copyright
- Copyleft: Creative Commons

Descarregar o escoltar

- Botigues virtuals
- Netlabels
- Pàgines web
- Xarxes socials
- Xarxes P2P

5. Elaborar un cartell publicitari

Un cartell és una tècnica de comunicació, molt utilitzada en publicitat, que permet arribar a una gran quantitat de públic fent servir uns recursos reduïts.

Unitat 11: Agrupacions i veus

O. Introducció

Anomenen música de cambra a la que s'interpreta amb un nombre reduït d'instruments, per a un nombre reduït d'oients.

Les agrupacions instrumentals poden ser:

- duos
- trios
- quartets
- quintets
- sextets

1. La sonoritat cambrística i orquestal

En la **música de cambra** cada instrument és solista de la seua part, mentre que en la **música orquestal** cada part és interpretada per a un nombre variable d'instruments que toquen el mateix. En aquest cas, el nombre d'intèrprets depén de l'obra.

Estructures melòdiques

Una **frase** és una línia melòdica amb sentit complet.

El **motiu** és l'element melòdic de durada variable que dóna origen a la melodia.

El model de frases i semifrases és molt comú i es coneix amb el nom de **frase quadrada**.

2. Tipus de veu

Categories:

- Soprano (dona)
- Contralt (dona)
- Tenor (home)
- Baix (home)

S'usen també veus intermèdies:

- **Mezzosoprano**: veu intermèdia entre soprano i contralt.
- **Baríton**: veu intermèdia entre tenor i baix.

3. Eine Kleine Nachtmusik, de W.A. Mozart

4. Fonts d'informació musical

- Recursos impressos
- Recursos audiovisuals
- Recursos digitals
- Recursos específics d'Internet

Els trucs de la xarxa

- Cercador
- Directori
- Navegador

5. Disenyar el programa d'un concert

Un **programa** és un recull d'informació útil sobre les obres que s'interpretaran: l'ordre de les peces, una referència breu als autors, el nom del director i dels solistes o l'agrupació, comentaris sobre les obres, etc.

Unitat 12: Música i sorol

0. Introducció

L'exposició constant al soroll pot provocar **molèsties** i fins i tot **malalties**.

Soroll: tot so no desitjat.

1. El soroll com a música

Les principals tendències de l'avantguarda van ser tres:

- Música concreta
- Música electrònica
- Música aleatòria

Treballar amb timbres i textures

- Seleccionar sons
- Experimentació amb sons vocals i clústers d'instruments de placa

Un **cluster** és un grup de notes que sonen sense formar un acord, sinó una «taca sonora».

2. La sonoritat de la música

Forma musical. Estructura binàries i ternaries.

- La **forma binària** presenta dues frses musicals que s'alternen: la primera és el **vers** o **estrofa**, la segona **tornada**.
- La **forma ternària**, la que es fa servir en *lied*. Segueix aquest esquema: A - B - A.

3. Làgrima, de Francesc Tàrraga

4. Compartir idees

- Diaris i revistes digitals
- Fòrums, xats i comunitats virtuals especialitzades
- Xarxes socials especialitzades
- Podcasts
- Audioblogs

5. L'aparell auditiu